

Hip Hop και επανάσταση

του Μάριου Αυγουστάτου

«Πιστεύω ότι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν δημοκρατικό έλεγχο στα κέρδη που παράγουν. Δεν είναι πραγματική δημοκρατία μέχρι να το αποκτήσουμε αυτό. Και ο σαφής και απλός ορισμός του κομμουνισμού είναι ότι οι άνθρωποι έχουν δημοκρατικό έλεγχο στα κέρδη που δημιουργούν».

Boots Riley – the Coup

Από τα τέλη των 80's, που ξεκίνησε να γίνεται mainstream το hip-hop και όσο εμπορευματοποιούνταν, εξελίχθηκε σε έναν ακόμη κρίκο στην αλυσίδα της μουσικής βιομηχανίας. Πολλές από τις γνωστές προσωπικότητες του χώρου έχουν εντονότατο το "απολιτίκ" lifestyle και βεβαίως πολύ μισογυνισμό και σεξισμό. Αλλά υπήρχε και υπάρχει μια παράλληλη επαναστατική παράδοση σε τελείως άλλη κατεύθυνση. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι αποτελεί το κύριο soundtrack των νέων ανθρώπων, μιας γενιάς που έχει λοιδωρηθεί όσο λίγες. Μια γενιά που έδωσε ηχηρή απάντηση σε αυτό δίνοντας μαζικό και δυναμικό παρών στις κινητοποιήσεις του τελευταίου διαστήματος...

Το θέμα σαφώς και είναι τεράστιο αλλά θα επιχειρήσουμε σε αυτό το κείμενο μια προσέγγιση, επικεντρώνοντας -κυρίως- στη γενέτειρα του τις ΗΠΑ, από τις απαρχές του φαινομένου στο φλεγόμενο Μπρονξ ως σήμερα. Σε κάποιο επόμενο άρθρο θα επιχειρήσουμε να προσεγγίσουμε τη ντόπια σκηνή, που έχει και ιστορία και παρόν και -ενδεχομένως- μέλλον.

Είναι συνηθισμένο να θεωρούμε τον μαρξισμό και το hip-hop ως δύο οντότητες όχι και τόσο σχετικές. Όμως το hip-hop είναι ξεκάθαρα κάτι πολύ περισσότερο από μουσική, χρησιμεύει επίσης ως όχημα και για την πολιτική («**το μαύρο CNN**», όπως το αποκάλεσε κάποτε ο Chuck D των Public Enemy) παρόλο οι επαναστατικές ιδέες δεν είναι πάντα στο επίκεντρο.

Από το Μπρονξ ως τα lifestyle 90s

Το hip-hop γεννήθηκε μέσα στη φωτιά του Μπρονξ τη δεκαετία του 1970 ως μια πολιτιστική ζύμωση μεταξύ νέων Μαύρων, Λατίνων και όχι μόνο, με πάρτι – συγκεντρώσεις της κοινότητας που περιλάμβαναν DJ που έπαιζαν soul και funk μουσική. Ως κουλτούρα, το hip-hop βασίζεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες: DJing, rap (ονομάζεται επίσης MCing), breakdancing και graffiti. DJ όπως οι **DJ Kool Herc, Grand Wizzard Theodore, Grandmaster Flash και Afrika Bambaataa** άρχισαν να πειραματίζονται με διαφορετικές τεχνικές «breakbeats», κάνοντας *scratching, freestyle* και αυτοσχέδια φωνητικά βασισμένα στο Τζαμαϊκανό «toasting».

Μια νεανική κουλτούρα που ήταν αρχικά μη «εμπορεύσιμη». Αυτά τα παιδιά άλλαξαν πραγματικά τον κόσμο (της μουσικής βιομηχανίας τουλάχιστον): στο διάβα των δεκαετιών έγινε το είδος με τα μεγαλύτερα κέρδη στον πλανήτη.

Η εποχή του lifestyle των τελών της δεκαετίας του 1990 συνετέλεσε στην εμπορευματοποίηση. Οι πιο δημοφιλείς καλλιτέχνες εστίασαν λιγότερο στα κοινωνικά ζητήματα που ήταν κυρίαρχα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990, και περισσότερο στην υπερβολή, το (εύκολο) χρήμα και την επίδειξη...

Το χιπ χοπ παρουσιάζεται ως (άλλη μία) απόδειξη του καπιταλιστικού αφηγήματος ότι «καθένας μπορεί να ανελιχθεί στην κοινωνία μέσω σκληρής δουλειάς ή της έξυπνης επιχειρηματικότητας»: οι κορυφαίοι σταρ του ήταν νέα παιδιά που κατά μεγάλη πλειοψηφία προέρχονται από ακραία φτωχά στρώματα. Μια χούφτα παιδιά που ξεκίνησαν από το πουθενά είναι πλέον ανάμεσα στους πλουσιότερους: το 2019, ο **Jay-Z έγινε ο πρώτος δισεκατομμυριούχος rapper**ⁱ. Υπάρχει μέχρι και μια οικονομική μελέτη για την κερδοφορία του που γράφτηκε στο... Forbesⁱⁱ.

Το χρήμα αυτή την περίοδο δεν ενθαρρύνεθηκε απλώς, αλλά

αποθεώθηκε. Αυτή η διαπλοκή της τέχνης με τις μεγάλες επιχειρήσεις έβαλε εμπόδια στους ανθρώπους που θέλουν να κάνουν πολιτικά ριζοσπαστική μουσική. Αναπόφευκτα, οι περισσότεροι ανερχόμενοι πλέον ράπερ επιδίωξαν να ανελιχθούν με εμπορικούς όρους.

Ακόμα κι έτσι, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ήταν τόσο σπάνια πρόσφορο το έδαφος για πολιτική σκέψη. Παρόλο που είναι πολύ έντονη η παρουσία των Μαύρων Πάνθηρων στα μηνύματα του **black power**ⁱⁱⁱ, της μεγαλύτερης μαύρης αμερικανικής επαναστατικής οργάνωσης που στηρίχθηκε στη μαρξιστική-λενινιστική θεωρία που οι ράπερ αγγίζουν αλλά λίγες φορές πάνε παραπέρα. Το χιπ-χοπ κατά πλειοψηφία είναι στα αριστερά της κυρίαρχης πολιτικής. Ακόμα και κορυφαίες φιγούρες του hip-hop κάποιες φορές μιλούν για την επανάσταση.

0 Tupac

Κάποιοι ράπερ είναι ήρωες-σύμβολα των καταπιεσμένων, με προεξέχοντα τον **Tupac Shakur**. Η εικόνα του συνυπάρχει με τον Τσε Γκεβάρα, λατρεύεται στους τοίχους των νέων, άμεσα αναγνωρίσιμη ακόμη και σε ανθρώπους που δεν

γνωρίζουν καν τραγούδια του.

Ο Shakur συνδέθηκε με την εξέγερση. Η μητέρα του **Afeni Shakur**^{iv}, ήταν μία από τους 21 ακτιβιστές των Μαύρων Πανθήρων που συνελήφθησαν και κατηγορήθηκαν για βομβιστικές επιθέσεις σε αστυνομικά τμήματα και άλλα δημόσια κτήρια στη Νέα Υόρκη. Ο ίδιος ο Tupac υπήρξε μέλος της Young Communist Leagueⁱ. Αλλά η πολιτική αντίληψή του οδηγήθηκε λιγότερο από

μαρξιστικές θεωρίες σχετικά με το πώς θα αλλάξουμε τον κόσμο και περισσότερο από τα προσωπικά του βιώματα.

Οργισμένος και πάντα εύγλωττος, ο Pac τάχθηκε ενάντια στο σύστημα. Είχε ένα ιδιαίτερο μίσος για τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό, δηλώνοντας ότι ήταν η πιο αιματηρή μορφή βία πολύ χειρότερη από τη βία των «συμμοριών»: «Κάποιος πυροβολεί μέλος της οικογένειάς σου, οπότε φυσικά ανταποδίδεις, ξέρεις τι εννοώ; Το ίδιο κάνουν και οι ΗΠΑ, μόνο που κανείς δεν πυροβόλησε καν τα μέλη της οικογένειάς τους. Βλέπουν κάποιον να βομβαρδίζει ένα σχολείο και όλοι αυτοί οι άνθρωποι σκοτώνονται, έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες λένε ωχ, αυτό είναι μπερδεμένο, πρέπει να πάμε να τους δείξουμε ποιος είναι ο πραγματικός δολοφόνος.»^{vii}

Ήταν ταγμένος ενάντια στις ταξικές διαρθρώσεις επίσης. «Δεν υπάρχει περίπτωση να έχει ο Μάικλ Τζάκσον, ή όποιος κι αν είναι ο Τζάκσον, ένα εκατομμύριο-χιλιάδες-διπλό δισεκατομμύρια δολάρια και μετά να υπάρχουν άνθρωποι που λιμοκτονούν», είχε πει κάποτε σε μια συνέντευξη^{viii}.

Υπήρχε μια ισορροπία ανάμεσα στο **«Thug Life»** του **Tupac** και στο **«Ashy to Classy»** του **Notorious B.I.G.**^{ix}. Το «Thug Life» είναι ένα αρκτικόλεξο του «The Hate U Give Little Infants Fucks Everybody», το οποίο εμπεριείχε το πνεύμα κοινωνικής δικαιοσύνης του Tupac (ουσιαστικά είναι ο ορισμός μιας ανθεκτικής και αποφασιστικής στάσης στη ζωή παρά τον ρατσισμό και την αδικία). Ο B.I.G., ο ιστορικός του αντίπαλος και ένας από τους λίγους που πλησίασαν το μεγαλείο του, έζησε μόνο λίγους μήνες περισσότερο, δεν έζησε όμως αρκετά για να χτίσει πλήρως το δικό του μύθο. Ο ισχυρισμός του ότι πέρασαν από από τη φτώχεια στην ευημερία (“ashy to classy”), το πέτυχαν δύο πρώην συνεργάτες του. Ο **Jay-Z** και ο **Sean «Puffy» Combs** εμφανίστηκαν ως θεματοφύλακες του Big και αργότερα έγιναν ζάπλουτοι με άλλες προτεραιότητες...

Ο Tupac ήταν υπερβολικά αντιφατικός –τόσο ανταγωνιστικός όσο

και επαναστάτης— και υπερ-καθοδηγούμενος από ακατέργαστο συναίσθημα για να μπορέσει να παρουσιάσει «ολοκληρωμένο» πολιτικό λόγο. Ωστόσο, η επιρροή του σε μια γενιά τουλάχιστον δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.

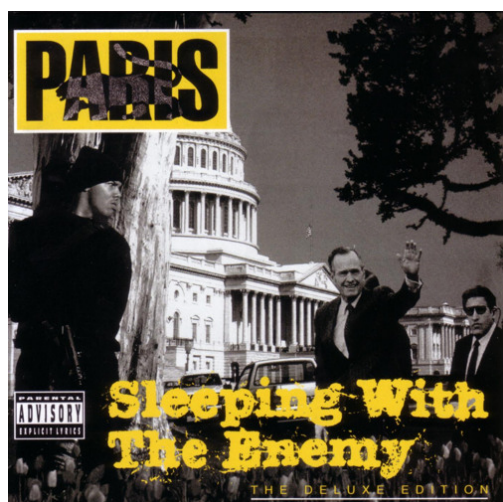
Hip Hop Underground

Οι **Public Enemy** με τα σαφέστατα πολιτικοποιημένα μηνύματά τους από το 1987 αναβίωσαν τα μηνύματα των Μαύρων Πανθήρων και του Malcolm X, άνοιξαν δρόμους (και είναι από μόνοι τους ένα κεφάλαιο στο χώρο)χ. Είχαν και εμπορική επιτυχία -κυρίως στα πρώτα χρόνια τους- αλλά οι πιο ξεκάθαρες ταξικές ιδέες ζουν

και αναπνέουν κυρίως στο **hip hop underground**, που χαρακτηρίζεται συχνά από κοινωνικά συνειδητοποιημένους, αντιεμπορικούς στίχους από ανεξάρτητους καλλιτέχνες, σε μικρές ανεξάρτητες εταιρείες ή χωρίς καθόλου δισκογραφικές.

Μια χούφτα από αυτούς/ές είχαν και έχουν ως έμπνευση την κόκκινη σημαία. Ο **Paris**, ο **Immortal Technique** και οι **the Coup** ηχογραφούν ριζοσπαστικά τραγούδια από τη δεκαετία του 1990 και η (πολύ μεγάλη) εμπορική επιτυχία πάντα τους διέφευγε.

Η περίπτωση του Paris: ο ράπερ από το Oakland ράπαρε με εμπρηστικό πολιτικό περιεχόμενο το 1992, όταν ηχογράφησε το «*Bush Killa*», ένα τραγούδι διαμαρτυρίας που επέκρινε τον πόλεμο του George H. W. Bush κατά του Ιράκ^{xi}. Ουσιαστικά αναβίωσε ένα μήνυμα δεκαετιών για μια επαναστατική πολιτική των μαύρων: **ο εχθρός δεν είναι ποτέ εξωτερικός αλλά στην ίδια**

μας τη χώρα. Απορρίπτοντας μάλιστα ότι η πολιτική δράση πρέπει να είναι πάντα μη βίαιη: «Γιατί όταν είμαι βίαιος είναι η μόνη φορά που το ακούνε οι διάβολοι». Το «*Bush Killa*» ήταν να εμφανιστεί στο δεύτερο άλμπουμ του, «*Sleeping with the Enemy*». Αλλά η πίεση από τα καθεστωτικά MME και την μαμά Time Warner απέτρεψε την θυγατρική Tommy Boy Records από το να κυκλοφορήσει και τελικά το έβγαλε ανεξάρτητα. Στα 53 του πια, εξακολουθεί να γράφει μουσική. Το πρόσφατο άλμπουμ του, «*Safe Space Invader*», 30 χρόνια μετά, είναι ακόμα δυναμίτης: Στο «*Nobody Move*», απηχεί εκείνο το παρελθόν δηλώνοντας «*The return of authentic hard truth spit / The Trump killa, Pence killa, Bush killa, Cop killa*» και καλώντας ανοιχτά για μια **προλεταριακή επανάσταση**: «*Convince the proletariat to listen, envision / The uprising and the wise eyes open wide / Ride or die hear the battle cry united for the fight / Get 'em!*»^{xii}

Οι **the Coup** από τη δεκαετία του 1990 κριτικάρουν και λοιδωρούν τον καπιταλισμό, τον σεξισμό των λευκών ανδρών, την αστυνομική βία και τις ανισότητες μεταξύ των φυλών και των κοινωνικών τάξεων, **ηχογραφώντας μερικά από τα πιο επαναστατικά συνειδητά πολιτικά ραπ που έχουν καταγραφεί**. Ο ηγέτης τους **Boots Riley** είναι κομμουνιστής. Και τα

τραγούδια τους ήταν συχνά ιστορίες για καθημερινούς ανθρώπους που προσπαθούσαν να τα βγάλουν πέρα σε ένα σάπιο καπιταλιστικό σύστημα. Και φυσικά δε θα ξεχάσουμε ποτέ ότι ήταν οι πρώτοι που αποκάλεσαν τον Donald Trump «a Piece of Shit»^{xiii}.

Οι επαναστατικές ιδέες παρόλο που υπάρχουν περισσότερο στον underground χώρο, ξεφυτρώνουν ακόμα και σε πιο εμπορικές μορφές ραπ. «So when we start over yall tryna do socialism or communism» (Οπότε, όταν ξεκινήσουμε από την αρχή να κάνουμε σοσιαλισμό ή κομμουνισμό»), τούιταρε το 2020, εν μέσω της πανδημίας ο **Chance the Rapper**^{xiv}.

Να αναφερθούμε και στη **Noname**, τη σταρ από το Σικάγο, η οποία ουσιαστικά χρησιμοποιεί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης διατρανώνοντας την ριζοσπαστικοποίησή της. Μεταξύ των καλύτερων στιγμών το τουιτ “You only hate communism due to CIA propaganda”. Στο πρόσφατο «**Rainforest**» τα βάζει με τους δισεκατομμυριοχούς και την περιβαλλοντική καταστροφή: «fuck their money, I’mma say it every song / Until the revolution come and all the feds start runnin’».^{xv} Ξεκίνησε επίσης μια λέσχη ανάγνωσης με επαναστατικά διαβάσματα.^{xvi}

Ραπάροντας ενάντια στο σύστημα

Καθώς τα καπιταλιστικά θεμέλια φαντάζουν ακλόνητα, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι αρκετοί μαρξιστές που έχουν υιοθετήσει το ραπ ως εργαλείο για τη διάδοση των μηνυμάτων τους. Οι **Marxman** το 1993, στο εξώφυλλο του *“33 Revolutions per Minute”*, πόζαραν σε κόκκινο φόντο κρατώντας σφυροδρέπανο.^{xvii} Αποτελούνταν από δύο Δουβλινέζους, τον MC Hollis

Byrne και τον Oisin Lunny και δύο βρετανοτζαμαϊκανούς, τον ράπερ MC Phrase και τον DJ Kay One.

Στο «Droppin’ Elocution» χαιρετίζουν τους ακτιβιστές που αγωνίζονται για την εργατική εξουσία και καλούν για «επανάσταση κοινωνική αλλαγή και όχι απλώς μεταρρύθμιση».

Οι Marxman δεν άλλαξαν τον κόσμο (τουναντίον ο Oisin Lunny έχει γίνει marketer, συνεργάτης του... Forbes και ομιλητής TEDx), αλλά ο Καταλανός ακροαριστερός ράπερ **Pablo Hasél**, έχει τρομάξει την εξουσία.^{xviii} Ο Hasél, του οποίου το πραγματικό όνομα είναι Pablo Rivadulla Dure, γράφει συχνά τραγούδια υπερασπιζόμενος την GRAPO (*Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre*, μια ισπανική παράνομη μαρξιστική-λενινιστική ομάδα αντάρτικου πόλης).

Στις **16 Φεβρουαρίου 2021**, αφότου ο Χασέλ κλείστηκε με υποστηρικτές του στο Πανεπιστήμιο της Λέιντα στην Καταλονία, η αστυνομία τον οδήγησε στη φυλακή με την κατηγορία της «εξύμνισης της τρομοκρατίας» και «προσβολής του ισπανικού στέμματος και των δυνάμεων ασφαλείας του» σε 64 tweets που δημοσιεύτηκαν από το 2014 έως το 2016 και ένα τραγούδι που κυκλοφόρησε μέσω του YouTube.^{xix} Ακολουθεί ένα παράδειγμα ενός

tweet που κρίθηκε παράνομο από τα ισπανικά δικαστήρια: «Ενώ αποκαλούν την Κούβα τρομερή τυραννία, όπου υπάρχουν λιγότεροι πόροι αλλά όχι έξωση, κρύβουν τις επιχειρήσεις που μοιάζουν με γκάνγκστερ των Βουρβόνων [του βασιλιά] με τη Σαουδική Αραβία». Το Εθνικό Δικαστήριο της Ισπανίας, η Audiencia Nacional, απέρριψε την αίτηση του Hasél κατά της ποινής φυλάκισής του, επικαλούμενος το προηγούμενο ποινικό του μητρώο, συμπεριλαμβανομένης της ποινής δύο ετών για τραγούδια που «δοξάζουν» τις ETA και GRAPO. Αυτή η ποινή είχε ανασταλεί, αλλά επανενεργοποιήθηκε όταν ο Hasél έλαβε νέα καταδίκη.

Καθώς η αστυνομία τον έσυρε έξω από το πανεπιστήμιο, προέτρεψε τον κόσμο να βγει στους δρόμους - και το έκαναν - δεσμευόμενος ότι ο αγώνας ενάντια στο κράτος θα συνεχιστεί. «Δεν θα μας κάνουν ποτέ να υποχωρήσουμε, παρά την καταστολή», είπε με υψωμένη τη γροθιά.

Η καταστολή των επαναστατών ράπερ -είτε με οικονομικούς όρους μέσω των καπιταλιστικών δομών της μουσικής βιομηχανίας είτε μέσω πιο απροκάλυπτων κυβερνητικών και κρατικών διώξεων- βάζει σοβαρά εμπόδια για την ανάπτυξη του πολιτικοποιημένου hip-hop. Αλλά τα πιθανά αστέρια είναι ακόμα εκεί, γεννιούνται και εξελλίσσονται στα υπόγεια, έτοιμα να διαδώσουν τις επαναστατικές ιδέες και να ωθήσουν ολοένα και περισσότερα άτομα στις ιδέες της ανατροπής και της επανάστασης.

Κι όπως έλεγε η συγγραφέας **Ursula K. Le Guin**,^{xx} «Ζούμε στον καπιταλισμό. Η δύναμή του φαντάζει αναπόφευκτη. Το ίδιο ήταν κάποτε και το θεϊκό δικαίωμα των βασιλιάδων. Οποιαδήποτε

ανθρώπινη δύναμη μπορεί να γνωρίσει την αντίσταση και να αλλάξει από τα ανθρώπινα όντα. Η αντίσταση και η αλλαγή αρχίζουν συχνά στην τέχνη, και πολύ συχνά στην τέχνη μας, την τέχνη των λέξεων».

Παραπομπές:

- i. <https://www.bbc.com/news/business-48503616>
- ii. <https://www.forbes.com/sites/zackomalleygreenburg/2019/06/03/jay-z-billionaire-worth/>
- iii. <https://daily.redbullmusicacademy.com/2016/05/poetry-protocol-rap-and-soul-the-sounds-of-the-black-power-revolution>
- iv. <https://aaregistry.org/story/afeni-shakur-activist-born/>
- v. https://en.wikipedia.org/wiki/Panther_21
- vi. <https://fantasticfacts.net/14811/>
- vii. <https://youtu.be/rgVBY72KlB4>
- viii. https://youtu.be/b_ekjyxprjA
- ix. https://youtu.be/0_SkAvGcAco
- x. <https://youtu.be/mmo3HF2vjg>
- xi. <https://youtu.be/8Wo29roo0TA>
- xii. <https://youtu.be/4LnHoZrIUGA>
- xiii. <https://www.okayplayer.com/music/the-coup-rappers-dissed-donald-trump-songs.html>
- xiv. <https://twitter.com/chancetherapper/status/1252313054877974529>
- xv. <https://youtu.be/GLjCjMGRa-M>

xvi. nonamebooks.com/

xvii. <https://open.spotify.com/album/2PZ8vvBkDSgIp55A2uapKH>

xviii.

<https://www.kar.org.gr/2021/02/07/pablo-hasel-sti-fylaki-gia-to-politikopoiimeno-rap/>

xix.

<https://www.catalannews.com/society-science/item/the-tweets-and-songs-for-which-rapper-hasel-was-imprisoned>

xx.

<https://www.redtopia.gr/%ce%b7-%ce%b7%ce%bc%ce%ad%cf%81%ce%b1-%cf%80%cf%81%ce%b9%ce%bd-%ce%b1%cf%80%cf%8c-%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%ac%cf%83%cf%84%ce%b1%cf%83%ce%b7-ursula-k-le-guin/>